

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA**



**BUNGE LA TANZANIA**

**KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA KATIBA NA SHERIA**

**MAONI NA USHAURI WA KAMATI KUHUSU**

**MUSWADA WA MAREKEBISHO YA SHERIA MBALIMBALI WA MWAKA 2016**

***THE WRITTEN LAWS (MISCELLANEOUS AMENDMENTS) ACT, 2016***

**Ofisi ya Bunge  
S.L.P 941  
Dodoma  
Juni, 2016**

**MAONI NA USHAURI WA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA  
KATIBA NA SHERIA KUHUSU MUSWADA WA MAREKEBISHO YA  
SHERIA MBALIMBALI WA MWAKA 2016, THE *WRITTEN LAWS  
(MISCELLANEOUS AMENDMENTS) ACT, 2016***

---

**1.0 UTANGULIZI:**

**1.1 Mheshimiwa Spika,** kwa mujibu wa Kanuni ya 86 (5) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la 2016, naomba kuwasilisha Maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Katiba na Sheria, kuhusu Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali [The Written Laws (Miscellaneous Amendment) (No.1) Act of 2016.

**1.2 Mheshimiwa Spika,** kwa mujibu wa Kanuni ya 84 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ilipokea Muswada huu tarehe 03 Juni, 2016 na Mwanasheria Mkuu wa Serikali aliwasilisha Taarifa kuhusu Madhumuni ya kufanya marekebisho kwenye Sheria mbalimbali zilizoainishwa kwenye Muswada huu katika Ofisi za Bunge, Dodoma mnamo tarehe 08 Juni, 2016. Kwa maelezo ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali, Muswada huu unakusudia kufanya marekebisho katika Sheria tano (5) kwa lengo la kuondoa mapungufu yaliyobainika wakati wa utekelezaji wa Sheria hizo.

**1.3 Mheshimiwa Spika,** Sheria zinazokusudiwa kufanyiwa marekebisho ni:

(i) *Sheria ya Mamlaka ya Mahakama ya Rufaa, Sura ya 141*

(ii) *Sheria ya Uhujumu Uchumi, Sura ya 200*

(iii) *Sheria ya Usimamiaji Haki na Matumizi ya Sheria, Sura ya 358 (JALA)*

(iv) *Sheria ya Mahakama ya Mahakimu, Sura ya 11*

(v) *Sheria ya Rufaa za Kodi, Sura ya 408*

**1.4 Mheshimiwa Spika,** kwa kuzingatia matakwa ya Kanuni ya 84 (2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge Toleo la Januari, 2016 Kamati kwa kusaidiana na Ofisi ya Katibu wa Bunge iliwasiliana na kutoa matangazo katika vyombo vya habari na kuwaalika Wadau mbalimbali ili waweze kufika mbele ya Kamati na kutoa maoni yao kuhusu Muswada huu.

**1.5 Mheshimiwa Spika,** napenda kuchukua fursa hii kuwashukuru Wadau wote ambao, kwa nyakati tofauti, waliwasilisha maoni yao mbele ya Kamati. Wadau hao ni :-

(i) Mahakama (Judiciary);

(ii) Chama cha Wanasheria wa Tanganyika (Tanganyika Law Society);

- (iii) Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu (Legal and Human Rights Centre);
- (iv) Sekretarieti ya Msaada wa Sheria, Wizara ya Katiba na Sheria
- (v) Chama cha Wanasheria Wanawake Tanzania (Tanzania Women Lawyers Association);
- (vi) Wenyeviti wa Kamati za Kudumu za Bunge za Viwanda, Biashara na Mazingira na Kamati ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama

## **2.0 MAONI YA KAMATI**

**Mheshimiwa Spika,** Kamati ya Katiba na Sheria inapenda kuwasilisha katika Bunge lako Tukufu maoni ya Kamati ambayo yametokana na uchambuzi wa Wajumbe wa Kamati na Wajumbe Waalikwa katika Sehemu na Ibara mbalimbali za Muswada kwa kushirikiana na Idara ya Kamati za Bunge, Ofisi ya Mshauri Mkuu wa Mambo ya Sheria ya Bunge chini ya Ofisi ya Bunge na ambayo kwa sehemu kubwa yamezingatiwa na Mwanasheria Mkuu wa Serikali.

## **2.1 Maelezo ya Jumla ya Muswada:**

**Mheshimiwa Spika**, Muswada huu unapendekeza kufanya marekebisho katika Sheria Tano (5) kama zilivyoanishwa kwenye Taarifa hii hapo juu kwa lengo la kuondoa mapungufu ambayo yamejitokeza katika Sheria hizo wakati wa utekelezaji wa baadhi ya vifungu. Kamati inaipongeza Serikali kwa kubainisha mapungufu hayo na kuyawasilisha kwenye Bunge lako Tukufu ili yafanyiwe Marekebisho kwa lengo la kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa Sheria husika.

## **2.2 Uchambuzi wa Muswada:**

### **SEHEMU YA KWANZA YA MUSWADA**

**Mheshimiwa Spika**, Muswada huu umegawanyika katika sehemu Sita, ambapo Sehemu ya Kwanza inahusu masharti ya Utangulizi ambayo yanajumuisha, Jina la Muswada na namna ambavyo Sheria zinazopendekezwa kurekebishwa na zitakavyorekebishwa ndani ya Muswada huu.

### **SEHEMU YA PILI YA MUSWADA**

**Mheshimiwa Spika**, Sehemu ya pili ya Muswada inafanyia Marekebisho Sheria ya Mamlaka ya Mahakama ya Rufaa, Sura ya 141, ambapo Kifungu cha 4 kinarekebishwa kwa madhumuni ya kuipa Mahakama ya Rufaa Mamlaka ya kisheria ya kupitia upya

maamuzi yake ya awali pale ambapo ni lazima na muhimu kufanya hivyo. Kabla ya mapendekezo ya marekebisho haya, Mahakama ya Rufaa imekuwa inatekeleza Mamlaka hayo kwa kupitia maamuzi ya Mahakama na Kanuni za Mahakama ya Rufaa za Mwaka 2009.

**Mheshimiwa Spika**, Kamati imechambua kifungu hiki na kukubaliana na maoni yaliyotolewa na Wadau, kwani yanatoa ufafanuzi kuhusu namna bora ya Mahakama ya Rufani inavyoweza kutumia mamlaka iliyopewa kwa mujibu wa Sheria kupitia maamuzi yake pale ambapo ni lazima na muhimu kufanya hivyo.

Vile vile, Kamati imeona kuwa ni vema Kifungu hiki cha 4 kitamke ukomo wa muda ambao Mahakama ya Rufaa inaweza kupitia maamuzi yake yenyewe. Aidha, Kamati inashauri kuongezwa kwa Kifungu 6 (8) ambacho kitasomeka kama ifuatavyo;

***"No appeal or application for revision by any party shall lie against or be made in respect of any preliminary or interlocutory decision or order of the High Court unless such decision or order has the effect of finally determining the criminal charge."***

## **SEHEMU YA TATU YA MUSWADA**

**Mheshimiwa Spika**, Sehemu ya tatu ya Muswada huu inapendekeza kuifanyia marekebisho Sheria ya Uhujumu Uchumi,

Sura ya 200, kwa lengo la kuanzisha Divisheni ya Mahakama Kuu ya makosa ya Rushwa na Uhujumu Uchumi itakayokuwa na Mamlaka ya kusikiliza na kuamua mashauri yanahusiana na makosa ya Rushwa na Uhujumu Uchumi ambayo itakuwa na Mamlaka ya kusikiliza mashauri yenye thamani isiyopungua **Shilingi Bilioni Moja.**

Sehemu hii inaainisha marekebisho mengine katika Sheria hii kuhusu Muundo, Mamlaka na namna ambavyo Mahakama hii itatekeleza majukumu yake. Hii ni pamoja na Mamlaka ya Jaji Mkuu kutengeneza Kanuni, makosa ya Rushwa na Uhujumu Uchumi pamoja na masuala ya ufilisi.

Vile vile sehemu hii inaainisha Masharti chini ya Sheria ya Usalama wa Mashahidi, Sura ya 446 yanayopendekezwa yatumike katika masuala yanayohusiana na usalama wa Mashahidi kwa kufanya marekebisho katika Kifungu cha 53. Sehemu hii pia inapendekeza Masuala mengine kuhusu utaratibu wa kuwafikisha Watuhumiwa kwenye Mahakama hii, utoaji wa dhamana na adhabu pamoja na utaratibu wa kukata rufaa.

**Mheshimiwa Spika,** Kamati inapendekeza kifungu hiki kitaje ukomo wa idadi ya Majaji watakaoitumikia Divisheni hii ya Mahakama na hoja ya kuanzisha Mabaraza Maalum chini yake. Kamati imefanya uchambuzi na kujiridhisha kuwa ni vyema masuala hayo aachiwe Jaji Mkuu aamue mwenyewe kwa kuzingatia mazingira yatakavyokuwa wakati wa utekelezaji wa

Majukumu ya Divisheni ya Mahakama husika. Kwa hiyo, Kamati inashauri wasilisho la Serikali libaki kama lilivyo.

Aidha, Kamati inaishauri Serikali kuweka mazingira mazuri ya utekelezaji wa majukumu ya Mahakama husika ili mashauri mengine yenye thamani ndogo ya fedha ambayo yanaweza kusikilizwa na Mahakama Kuu au Mahakama za chini yaanzie hapo ili kupunguza msongamano wa kesi katika Divisheni ya Mahakama hii maalum. Hatua hii itaongeza ufanisi na uendesaji wa haraka wa mashauri husika.

**Mheshimiwa Spika**, wakati wa uchambuzi kuhusu Sheria hii, ilibainika kuwa neno '*Corruption Offences*' limerudiwa kutafsiriwa na Sheria hii wakati tayari neno hilo limetafsiriwa na *Sheria ya Makosa ya Rushwa, Sura 329*. Hata hivyo, baada ya kufanya uchambuzi, Kamati imejiridhisha kuwa kuwepo tafsiri ya neno hilo hakuleti madhara yoyote bali kunasaidia kuainisha aina ya makosa ambayo yatashughulikiwa chini ya Divisheni ya Mahakama hii ambayo ni tofauti na makosa mengine. Kwa mantiki hiyo, Kamati inashauri kuwa wasilisho la Serikali libaki kama lilivyo kutokana na umuhimu wake katika utekelezaji wa Sheria hii.

Kuhusu Muundo wa Mahakama, Kamati inashauri kwamba kusiwepo na Wazee wa Mahakama (*Lay Members*) kwa kuzingatia kuwa majukumu ya kusikiliza kesi kwenye Mahakama hii yanahitaji utaalamu wa Sheria. Wazee wa Baraza wengi wao hawana uelewa wa Sheria. Hata hivyo maamuzi yao hayachukuliwi kama ni ya mwisho kwani ni Majaji peke yao ndio wana Mamlaka ya kufanya



maamuzi bila kuzingatia maoni ya Wazee hawa. Kutokuwepo kwa Wazee hawa vilevile kutasaidia kuokoa muda wa usikilizaji wa mashauri mahakamani. Maoni ya Kamati kuhusu makosa yanayoainishwa katika Kifungu cha 3 (3) (C) ni kama ifuatavyo:-

**Mheshimiwa Spika,** Kamati inaishauri Serikali kuhusu kufuta Kifungu cha 217 cha Kanuni ya adhabu kwa kuwa hakina mantiki yoyote ya kuwepo katika Sheria hii.

Aidha, kwa kuwa Serikali imeshindwa kueleza mantiki ya kuhamishia makosa madogo katika Sheria ya madini na kufanya kuwa makosa chini ya Sheria hii, Kamati inaitaka Serikali kuyabakiza makosa haya ya madini chini ya Sheria ya madini na Mamlaka zake kwa mujibu wa Sheria husika ili kuondoa mazingira ya kuingilia haki za wachimbaji wadogo wa madini wakati wa utekelezaji wa Sheria hii.

**Mheshimiwa Spika,** Kamati inakubaliana na marekebisho ya Serikali kama yalivyowasilishwa katika Kifungu cha 53 (1), Kifungu kipyaa cha 63A, Marekebisho mengine katika Sheria ya Uhujumu Uchumi, Sura ya 200 yanayopendekezwa kufanyika katika Kifungu cha 66 na katika Jedwali la Kwanza. Hata hivyo, Kamati inashauri Kifungu cha 3, cha 3 (3) (a) na (b), Kifungu cha 59A, Kifungu cha 60 na Kifungu cha 14 (c) vitazamwe kwa umakini ili Marekebisho ya Sheria hii yawe katika mfumo mzuri wa utekelezaji.

## **SEHEMU YA NNE YA MUSWADA**

**Mheshimiwa Spika**, Sehemu ya Nne ya Muswada huu inaifanyia marekebisho Sheria ya Usimamiaji Haki na Matumizi ya Sheria, Sura ya 358. Marekebisho haya yanapendekeza kuongeza Kifungu kipya cha 4A ili kumwezesha Jaji Mkuu kuanzisha Divisheni za Mahakama kuu pale itakapohitajika kwa lengo la kutekeleza majukumu mbalimbali ya kimahakama kama itakavyoamuliwa na Jaji Mkuu. Marekebisho yanayopendekezwa pia yanazipa nguvu Divisheni zitakazoanzishwa pale patakapotokea kukinzana na Sheria nyingine.

**Mheshimiwa Spika**, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuleta rekebisho hili kwani linalenga kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa utoaji haki chini ya Mahakama. Hata hivyo, Kamati haioni mantiki ya Mheshimiwa Rais kuingilia Mamlaka ya Jaji Mkuu katika kuanzisha Divisheni za Mahakama Kuu. Kwa hiyo, Kamati imebaki na msimamo wake na kuendelea kuitaka Serikali kuwa uhuru wa Mahakama usiingiliwe na Mihimili mingine. Kwa mantiki hiyo ni vyema Jaji Mkuu akabaki na Mamlaka yake ya kuunda Divisheni za Mahakama pasipo kuingiliwa na Mheshimiwa Rais. Hivyo inapendekezwa kwamba Kifungu hiki cha 4A kisomeke kama ifuatavyo;

***"The Chief Justice may by order published in the Gazette...."***. Sababu ni kuzingatia dhana ya mgawanyo wa madaraka na uhuru wa Mahakama.

**Mheshimiwa Spika**, kwa mujibu wa jarida la kimtandao la Wikipedia, tafsiri ya uhuru wa Mahakama imeelezwa kama ifuatavyo:-

***'Judicial Independence is the concept that the judiciary needs to be kept away from other branches of Government. That is, Courts should not be subject to improper influence from other branches of Government, or from private or partisan interests. Judicial independence is vital and important to the idea of separation of Powers'.***

**Mheshimiwa Spika**, kwa tafsiri isiyo rasmi, ni kwamba:-

*'Uhuru wa Mahakama ni dhana kwamba Mahakama inapaswa kutengwa na Mihimili mingine ya Dola. Hii ni kusema kwamba, Mahakama haipaswi kutegemea ushawishi usio sahihi kutoka Mihimili mingine ya Dola, Sekta Binafsi au maslai binafsi. Uhuru wa Mahakama ni muhimu katika dhana ya mgawanyo wa madaraka'.*

Aidha, kwa mujibu wa Mwanafalsafa Montesque aliyeishi katika Karne ya 17, anaeleza kuwa:-

***'There can be no liberty if the Judiciary is not separated from the Legislature and the Executive. Where these powers (Legislative and Judiciary) are joined, the life and liberty of the subjects would be exposed to arbitrary control because the Judge would be the Legislator. If the***

***Executive and Judiciary powers are joined, the Judge might behave with violence and Operation’.***

**Mheshimiwa Spika**, kwa tafsiri isiyo rasmi ni kwamba:-

*'Hakuwezi kuwa na haki kama Mahakama haijatenganishwa na Mhimili wa Serikali. Pale Mamlaka ya pande mbili hizi (Utungaji wa Sheria na Utafsiri) zimeunganishwa, maisha na haki za watu katika jamii vitawekwa katika udhibiti ulio kinyume na haki kwani Jaji ndiye atakaye kuwa Mtunga Sheria. Kama Mamlaka ya Serikali na Mahakama zitaunganishwa pamoja, Majaji wataenenda kwa namna ya ukiukaji wa Sheria ulio kinyume na utendaji kazi wao’.*

**Mheshimiwa Spika**, kwa muongozo wa tafsiri hizo kuhusu dhana ya uhuru wa Mahakama pamoja na maoni ya Wadau kuhusu umuhimu wa kulinda uhuru wa Mahakama ili kuhakikisha haki inatendeka kwa kizazi cha sasa na cha badaye, Kamati kwa pamoja inaitaka Serikali kutoingilia utendaji wa Mahakama ili chombo hiki kiwe huru katika utoaji wa haki nchini, kwa kizazi cha sasa na vizazi vijavyo.

## **SEHEMU YA TANO YA MUSWADA**

**Mheshimiwa Spika**, Sehemu ya Tano ya Muswada huu inapendekeza kufanya marekebisho kwenye Sheria ya Mahakama ya Mahakimu, Sura ya 11, ambapo Kifungu cha 18 (1) (ii) kinarekebishwa kwa lengo la kuongeza thamani ya mashauri ya madai yanayosikilizwa na Mahakama ya Mwanzo kutoka **Shilingi Milioni Tano(5,000,000/=)** na kuwa **Shilingi Milioni**

**Hamsini(50,000,000/=)** kwa mashauri yanayohusu madai ya mali isiyohamishika na kutoka **Shilingi Milioni Tatu(3,000,000/=)** kuwa **Milioni Thelathini(30,000,000/=)** kwa madai ya mali inayohamishika.

Marekebisho mengine yamelenga kumpa Jaji Mkuu Mamlaka ya kuongeza thamani ya Mashauri yatakayoshughulikiwa na Mahakama ya Mwanzo kwa Tangazo litakalochapishwa kwenye Gazeti la Serikali. Vile vile Kifungu cha 19 kinapendekezwa kufanyiwa marekebisho ili kumpa Jaji Mkuu Mamlaka ya kuandaa Kanuni baada ya kushauriana na Waziri. Kabla ya mapendekezo haya, Sheria inampa Mamlaka Waziri kuandaa Kanuni. Hivyo Kifungu kipya kinaweka masharti ya kumtaka Jaji Mkuu kushauriana na Waziri wakati wa kuandaa Kanuni husika.

Kwa upande wa Mahakama za Hakimu Mkazi, Kifungu cha 40 kinafanyiwa marekebisho ili kuongeza thamani ya mashauri ya madai ya mali isiyohamishika katika Mahakama ya Hakimu Mkazi kutoka kiwango cha **Shilingi Milioni Mia Moja na Hamsini (150,000,000/=)** na kuwa **Shilingi Milioni Mia Tatu (300,000,000/=)** na kufuta neno **Milioni 'Mia Moja'(100,000,000/=)** lililopo katika kipengele cha (b) na kuwa **Shilingi Milioni Mia Mbili (200,000,000/=)**. Vile vile, Kifungu hiki kinarekebishwa ili kumpa Jaji Mkuu Mamlaka ya kuongeza kiasi cha thamani ambacho Mahakama ya Hakimu Mkazi itakuwa na Mamlaka nacho kwa Tangazo litakalochapishwa kwenye Gazeti la Serikali.

**Mheshimiwa Spika,** Kamati inakubaliana na marekebisho ya Serikali kwani yana lengo la kuongeza uwezo wa Mamlaka ya kifedha ya Mahakama (***Pecuniary Jurisdiction***) kwa Mahakama za Mwanzo na Wilaya kwa lengo la kuongeza ufanisi na kupanua wigo wa utoaji wa haki nchini.

**Mheshimiwa Spika,** kuhusu marekebisho katika Kifungu cha 19, Kamati inaitaka Serikali kuondoa mazingira yoyote ya kisheria yenye kuruhusu uhuru wa Mahakama kuingiliwa na Mihimili mingine. Kwa mantiki hiyo ni vyema Jaji Mkuu akabaki na Mamlaka yake ya kutunga Kanuni bila kuingiliwa na Waziri.

**Mheshimiwa Spika,** Kamati ilibaini kuwa, dhana ya Jaji Mkuu kushauriana na Waziri inadhaniwa kukiuka Kanuni za mgawanyo wa Madaraka na kuingilia uhuru wa Mahakama. Hivyo Kamati inakubaliana na pendekezo la Wadau kwamba, Jaji Mkuu atunge Sheria baada ya kushauriana na Kamati ya Kanuni ya Mahakama.

## **SEHEMU YA SITA YA MUSWADA**

**Mheshimiwa Spika,** Sehemu ya Sita (6) ya Muswada huu inafanyia marekebisho Sheria ya Rufaa za Kodi, Sura ya 408 kwa kurekebisha Kifungu cha 4 (2) (c) ili kuongeza idadi ya Wajumbe wa Bodi kutoka **Wanne (4)** hadi kufikia **Kumi na Mbili (12)** kwa lengo la kuharakisha utoaji uamuzi wa rufaa za Kodi. Hii ni pamoja na kuweka masharti kuwa Wajumbe wa Bodi lazima wawe na Taaluma ya aidha Sheria au masuala ya Kodi.

Maeneo mengine yanayofanyiwa marekebisho ni Kifungu cha 8 (2) (c) ambacho kinaongeza idadi ya Wajumbe wa Baraza hadi kufikia **Kumi (10)**, kwa lengo la kuharakisha utoaji uamuzi wa rufaa za Kodi. Aidha, Kifungu kidogo cha 3 (a) kinamwezesha Jaji Mstaafu kuteuliwa kuwa Mwenyekiti wa Baraza kwa kigezo cha uzoefu katika utoaji wa Maamuzi na Kifungu kidogo cha 3 (b) kinacho liwezesha Baraza kuwa na Mjumbe Mwanasheria kwa lengo la kurahisisha Mashauri. Vile vile Kifungu cha 10 (1) kinarekebishwa ili kupanua uwigo wa maafisa ikiwemo uteuzi wa Msajili wa Baraza.

**Mheshimiwa Spika**, Kamati inakubaliana na Marekebisho ya Serikali kama yalivyo. Aidha, Kamati inakubaliana na marekebisho ya Serikali kuhusu uteuzi wa Katibu wa Bodi kutokana na unyeti wa nafasi yenyewe.

### **3.0 MAONI YA JUMLA**

**Mheshimiwa Spika**, kutokana na uchambuzi huo Kamati inatoa maoni ya jumla ya kuzingatiwa kama ifuatavyo:-

- i) Serikali iwe makini katika uanzishwaji wa Divisheni ya Mahakama Kuu ya makosa ya Rushwa na Uhujumu Uchumi kwa kuzingatia Maoni ya Wadau kuhusu misingi ya Mgawanyo wa Mamlaka, kuweka wazi Ukomo wa Idadi ya Majaji watakaohudumia Divisheni husika, kupunguza aina ya Makosa yasiyo ya lazima, kulinda hadhi na heshima ya Mahakama hiyo bila kuathiri utekelezaji wa Mahakama kuu kwa ujumla ikiwa ni pamoja na kuondoa uwezekano wa kugonganisha Sheria mbalimbali wakati wa utekelezaji wa

Divisheni hii Maalum. Hii ni pamoja na kuona ulazima wa kuanzishwa Mabaraza chini ya Mahakama hiyo ambayo yatasaidia kusikiliza mashauri yenye makosa ya thamani ndogo na za kati na hivyo kupunguza msongamano wa kesi zisizo za lazima katika Divisheni hii maalum ya Mahakama.

- ii) Serikali ihakikishe inalinda na kuheshimu mgawanyo wa Mamlaka baina yake na Mhimili wa Mahakama kwa kutoingilia Mamlaka ya Jaji Mkuu katika utungaji wa Kanuni, uundaji wa Divisheni mbalimbali na utekelezaji wa majukumu mengine ya kimahakama. Hatua hii itaendelea kukuza viwango vya utoaji haki na pia kulinda misingi ya Utawala Bora. Kwa mantiki hiyo, Kamati inashauri kuwa, popote penye neno **Rais** au **Waziri** katika utekelezaji wa Mahakama chini ya Muswada huu ni vyema yafutwe ili Mhimili huu wa Mahakama uwe huru kutekeleza majukumu yake ya utoaji haki nchini pasipo kuingiliwa na Mhimili mingine.
- iii) Serikali izingatie pamoja na masharti mengine muhimu, vigezo vya kitaaluma katika teuzi itakazozifanya chini ya Sheria ya Rufaa za Kodi kwa lengo la kuharakisha utoaji haki na kuongeza ufanisi kwa Mamlaka husika.
- iv) Serikali ichukue hatua za dhati katika kuziboresha Mahakama za Mwanzo ili ziweze kuendana na mantiki ya marekebisho yanayopendekezwa chini ya Muswada huu. Hii ni pamoja na



kuwaongezea ujuzi na vitendea kazi vya kisasa Mahakimu wa Mahakama hizo za Mwanzo.

#### **4.0 HITIMISHO**

**Mheshimiwa Spika**, kwa mara nyingine tena naomba nikushukuru sana wewe kwa kutoa kibali ili Kamati ya Katiba na Sheria iweze kuufanyia kazi Muswada huu. Aidha, nawashukuru Wenyeviti wa Kamati mbalimbali za Kisekta ambao walipokea barua yangu ya mwaliko kuhusu kutoa maoni juu ya Marekebisho ya Sheria mbalimbali zinazohusu Sekta zao wanazosisimamia.

**Mheshimiwa Spika**, naomba niwatambue na kuwashukuru Wadau mbalimbali waliofika na kutoa maoni na ushauri wao kwa Kamati ambao umesaidia kupatikana kwa taarifa hii.

**Mheshimiwa Spika**, Kwa namna ya pekee kabisa naomba niwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Katiba na Sheria pamoja na Wajumbe Waalikwa kwa weledi na umahiri wao waliouonyesha wakati wa kuchambua Muswada huu na hatimaye kutoa mapendekezo ya msingi ya kuuboresha. **Naomba Majina yao yaingizwe kwenye Kumbukumbu ya Taarifa Rasmi za Bunge (HANSARD).**

1. Mhe. Mohamed Omary Mchengerwa, Mb –Mwenyekiti
2. Mhe. Najma Murtaza Giga, Mb- M/Mwenyekiti
3. Mhe. Selemani Jumanne Zedi, Mb- Mjumbe
4. Mhe. Dkt Mathayo David Mathayo, Mb-Mjumbe
5. Mhe. Mboni Mohamed Mhita, Mb- Mjumbe

6. Mhe. Taska Restituta Mbogo, Mb-Mjumbe
7. Mhe. Makame Mashaka Foun, Mb- Mjumbe
8. Mhe. Seif Ungando Ally, Mb- Mjumbe
9. Mhe. Ally Salehe, Mb-Mjumbe
10. Mhe. Nassor Suleiman Omar, Mb-Mjumbe
11. Mhe. Saumu Heri Sakala, Mb-Mjumbe
12. Mhe. Twahir Awesu Mohamed, Mb-Mjumbe
13. Mhe. Asha Abdallah Juma, Mb-mjumbe
14. Mhe. Ajali Rashid Akbar, Mb-Mjumbe
15. Mhe. Omary Ahmad Badwel, Mb-Mjumbe
16. Mhe. Joseph Kizito Mhagama, Mb-Mjumbe
17. Mhe. Riziki Shahari Mngwali, Mb-Mjumbe
18. Mhe. Joram Ismael Hongoli, Mb-Mjumbe
19. Mhe. Anna Joram Gidarya, Mb-Mjumbe
20. Mhe. Gibson Blasius Meiseyeki, Mb-Mjumbe
21. Mhe. Suleiman Masoud Nchambi, Mb-Mjumbe
22. Mhe. Rashid Abdallah Shangazi, Mb-Mjumbe
23. Mhe. Ussi Salum Pondeza, Mb-Mjumbe
24. Mhe. Andrew John Chenge, Mb-Mjumbe Mwalikwa
25. Mhe. Jasson Samson Rweikiza, Mb-Mjumbe Mwalikwa
26. Mhe. William Mganga Ngeleja, Mb-Mjumbe Mwalikwa
27. Mhe. Emmanuel Adamson Mwakasaka, Mb-Mjumbe  
Mwalikwa
28. Mhe. Ridhiwan Jakaya Kikwete, Mb-Mjumbe Mwalikwa

**Mheshimiwa Spika**, nawashukuu Watumishi wote wa Ofisi ya Bunge hususan Katibu wa Bunge Dkt. Thomas D. Kasilillah kwa Uongozi thabiti ambao umerahisisha utendaji kazi wa Kamati.

Aidha, namshukuru Mkurugenzi wa Idara ya Kamati za Bunge Ndg. Athman Hussein, Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Angelina L. Sanga na Makatibu wa Kamati waliofanikisha kazi hii ambao ni Ndg. Dunford Mpelumbe, Ndg. Stella Bwimbo, Ndg. Chacha Timasi Nyakega, Ndg. Angela Shekifu, Ndg. Stanslaus Kagisa, Ndg. Mkuta Masoli, Ndg. Yona Kirumbi na wasaidizi wa Kamati Ndg. Grace Samuel na Ndg. Gaitana Chima kwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake ipasavyo na kuhakikisha taarifa hii inakamlika kwa wakati.

**Mheshimiwa Spika**, naomba kuwasilisha.

Mohamed Omary Mchengerwa, Mb  
**MWENYEKITI**  
**KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA KATIBA NA SHERIA**  
**24 JUNI 2016**